людської мудрості, але в доказі духа та сили, щоб була віра ваша не в мудрості людській, але в силі Божій» (1 Кор. 2, 4-5). Як про Отца говоримо, що є один, один є і Син Його Єдинородний, так треба думати і про Духа Святого, який є єдиний, хоч уділяє многі дари розумним єствам, ангелам і людям. Тому і Вселенська Церква у своєму сповіданні віри наводить: «І в Духа Святого, Утішителя, який говорив через пророків». Те, що в Священному Писанії находимо різні названия Духа, то це нас не сміє помиляти, бо Дух є один, це назви, які виражають різні моменти Його спасительської діяльності в світі. Так, Дух Святий названий Утішителем, Духом правди, Духом Божим, Духом Отца, від якого походить, Духом Господа, Духом Христовим, Духом освящення, Духом синовства, Духом з'явлення, Духом мудрості, Духом милості, ради і сили, побожності і страху, той самий в законі, пророках, євангеліях, апостолах і всіх віруючих. Дух Святий є Утішителем, бо нас робить дітьми Божими і він з'являє нам всі тайни Божі, завершує діло нашого спасіння, є Духом правди, бо з'являє Божу правду і дає силу для його порозуміння і виконування, є Духом Божим, бо є третьою Особою святої Трійці, рівним з Отцем і Сином за Божеством і без Нього не здійсниться ніяке діло Боже, є Духом Отца, бо від Отца походить і є Ним даний світу для спаси і освячення, щоб ми були дітьми Божими, тому і називається «Духом усиновенія і посвященія». Кожне з цих найменувань повне глибокого смислу і виражає якусь сторону спасительної діяльності Божої, що є найбільшим доказом того, що Дух Святий є справжній Бог. Він був при зродженні світу і життя, Він є при наповненні часу, отже, при нашому відродженні, тому Ісус Христос — наш Спаситель починає в лоні Марії Його впливом, щоб народився на цей світ як людина, не маючи гріха. Тому ангел звістував Марії: «Дух Святий злине на тебе, і Всевишнього сила обгорне тебе» (Лук. 1, 35).

Слідуючий номер вийде 2 липня 1979 р.

Видає: Православна Церква в Чехословаччині у ЦВ у Братіславі. — Редакція: 080 01 Пряшів, вул. ім. Словацької республіки рад № 1 тел.: 313-79. Керує редакційна колегія. Відповід. редактор проф. Др. Стефан Пружинський, технічний редактор Г. Ференцова. — Виходить 12 раз у рік. — Друкують Дуклянські друкарні, н. п. Пряшів. Річна передплата — 12 Кчс, один номер — 1 Кчс. Річна передплата для кордону — 2 долари — Поширює ПГС. Замовлення приймає кожний поштамт і листоноші. Закордонні замовлення треба надсилати на адресу PNS — Ústredná expedícia tlače, Bratislava, Gottwaldovo nám. 48. Дозволено постановою SÚTI 15/10 z 27. 12. 1972.
Číslo indexu: 49 894.

ЗАПОВІТ СВ. КИРИЛА І МЕФОДІЯ

РІК ВИДАННЯ XXII МІСЯЧНИК ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ № 6/1979

Із світу

МОСКВА. Олімпійський комітет ігор в 1980 р. повідомив, що спортсмени зі світу в Москві в 1980 р. на Олімпійських іграх будуть мати можливість молитись в трьох центрах прямо на Олімпіаді, а саме — християни, мусульмани і гебреї. Це будуть більші зали, пристосовані на богослуження.

СВЯТУ ЗЕМЛЮ за останніх 30 років залишило більше як 100 тисяч християн. Тим часом там живе близько 80 тисяч православних, 90 тисяч римо-католиків і 7 тисяч протестантів. В Єрусалимі була встановлена домовленість між православними, католиками і протестантами, щоб спільними силами відремонтували церковні будівлі і храм над Гробом Христа. Розходиться про велике відновлення.

«ГЛАСНИК», № 3/79 (Сербська Православна Церква) публікує велику статтю з-під пера нашого Митрополита Блаженнішого Дорофея, а саме про життя владики-мученика Горазда з нагоди його 100 річниці з дня народження (26 травня 1879), якого закатували фашисти 4 вересня 1942 р. В тому ж номері «Гласника» на першій сторінці опублікована фотографія Православного храму св. ап. Петра і Павла, Карлові Вари, іконостас з храму в Маріанських Лазнях. Всередині є 2 фотографії єпископа Горазда, храм в Празі (св. Кирила і Мефодія), михалівецький кафедральний храм св. Кирила і Мефодія, іконостас з Худобина. Дуже похвально, що і таким шляхом наші церкви пізнаються.

У ПЕНСІЛЬВАНІЇ (США) зійшлись представники всіх християнських церков на спільних молитвах за возз'єднання, поміч і взаємну любов між віруючими. І це дар Божий; така зустріч служить взаємопорозумінню, збереженню миру в світі.

А. Гн.

День Святой Троицы

Еще до начала крестных страданий Господь наш Иисус Христос неоднократно говорил Своим ученикам о даровании им иного наставника Святого Духа, а пред вознесением на небо заповедал им не отлучаться от Иерусалима, пока не облекутся силою свыше.

Верные последователи своего Учителя, апостолы, не сомневались, что это обещание скоро исполнится, и, по вознесении Христа на небо, неразлучно пребывали в одной Иерусалимской горнице, целые дни проводя в молитве. Так прошло десять дней. Наступил день Пятидесятницы, праздника весьма торжественного, установленного в память Синайского законодательства. Каждый иудей спешил в храм, но апостолы оставались в своей горнице, с раннего утра пребывая в молитве. Вдруг, как повествует евангелист Лука: «И бысть внезапу с небесе шум, яко носиму дыханию бурну, и исполни весь дом, идеже бяху седяще: и явишася им разделени языци яко огненни, сиде же на единем коемждо их. И исполнишася вси Духа Свята и начаша глаголати иными языки, якоже Дух даяше им провещавати» (Деян. 2, 2—4).

Услыша необычайный шум, огромная толпа народа собралась к дому апостолов. Здесь в толпе были Парфяне, Мидяне, Еламиты, жители Месопотамии, Ливии, Египта, Рима и другие пришедшие на праздник. Все они приходили в изумление и дивились, что апостолы говорят на разных языках, и говорили между собою: «Не се ли, вси сии суть глаголющии галилеяне? и како мы слышим кийждо свой язык наш, в нимже родихомся» (Деян. 2, 7—8). Нашлись и такие, которые насмехались над апостолами, говоря: «яко вином исполнены суть» (Деян. 2, 13). Ученики Хрис-

товы, исполненные святой радостью и ревностью возвещать славу Божию, видя стекавшийся народ, сами вышли на проповедь со славословиями Господу на разных языках.

Дееписатель не сохранил нам подробностей, о чем именно вещал Дух Святый устами апостолов, но, можно предполагать, что эти вещания были настолько значительны для зрителей и так их потрясли, что они не расходились; забыв свой священный долг по отношению к закону Моисееву, они не спешили в храм и, оставаясь около Сионской горницы, внимали таким высоким истинам, которые раздавались в этом странном для них собрании.

Петр же став с одиннадцатью другими апостолами, «воздвиже глас свой» (Деян. 2, 14). В лице апостола Петра, держащего свое первое слово многочисленному собранию, мы видим уже не того малодушного ученика Христова, оробевшего перед служанками первосвященника (Мф. 26, 69—72), но мужественного и убежденного проповедника. Апостол Петр торжественно провозглашает: «Прежде даже не прийти дню Господню великому и просвещенному; и будет, всяк иже призовет имя Господне, спасется» (Деян. 2, 20—21).

Слова ап. Петра просты, но полны духовной силы. Неученный галилейский рыбак предстает теперь глубоким знатоком Священного Писания. Петр обращается к пророчествам и ясно раскрывает их тайны и освещает те события, свидетелями которых были все жители Иерусалима: «Мужие Израильстии! — продолжал ап. Петр . . . — Иисуса Назорея, Мужа от Бога извествованна в вас силами и чудесы и знамении . . . приемше, руками беззаконных пригвоздше убисте; Егоже Бог воскреси, разрешив болезни смертныя, якоже не бяше мощно держиму быти Ему от нея. Десницею убо Божиею вознесеся, обетование Святаго Духа ориемь от Отца, излия сие, еже вы ныне видите и слышите» (Деян. 2, 22—24, 33). Иудеи, этот жестоковыйный народ, который, по словам первомученика архидиакона Стефана, всегда противился Духу Святому, — были потрясены всем происходящим на их глазах. «Что сотворим, мужие братие, — спрашивали они апостолов. — Петр же рече к ним: покайтеся, и да крестися кийждо из вас во имя Иисуса Христа во оставление грехов, — и приимете дар Святаго Духа» (Деян. 2, 37—38). Охотно принявших крещение и присоединившихся в этот день к апостолам было около трех тысяч.

Благодать Духа Святого коренным образом изменяла направление жизни принявших крещение. «Народу же веровавшему бе сердце и душа едина» (Деян. 4, 32). Они пребывали в единодушной молитве и взаимной любви, строго соблюдали учение апостолов, имущие же продавали имения свои, «и раздаяху всем, егоже аще кто требоваше» (Деян. 2, 45). Очищенные и просветленные дарами Духа Святого, первые христиане в своей жизни воплощали образ Христа; Его учение стало законом и нормой поведения для всех Его последователей.

Так родилась Церковь Христова, прозябла она «не от семене истленна, но неистленна, словом живого Бога» (1 Петр. 1, 23); появилось общество людей, связанных между собою крепкими духовно-нравственными узами, создалось на земле Царство Божественной любви. Дух Истины отменяет ветхие установления: «Изволися Духу Святому и нам», — изрек апостольский собор, вынося решение об освобождении Новозаветной Церкви от всего того, что носило печать «сени будущих благ» — подзаконного и прообразовательного.

«Видишь, — пишет св. Кирилл Иерусалимский, — Дух глаголет, отделяет, призывает, посылает, со властию имеет жизнь. Сей есть благий Освятитель Церкви, Учитель, Утешитель, о котором Спаситель сказал: «Той научит вы всему».

На протяжении всей истории Церкви не прекращается ни в силе, ни в масштабе «дыхание Духа бурного». Он глаголал устами Отцов на вселенских соборах и устанавливал догматы о Лицах Св. Троицы; Он низлагал ереси, вдохновлял вселенских учителей к «точному изложению православной веры», исполнял небесной сладостью уста церковных песнотворцев. Песнопения, которыми начинается служба Пятидесятницы, посвящены раскрытию различных сторон домостроительства Святого Духа в Церкви. В них повествуется о тех духовных дарованиях, — внешних, как дар языков, и внутренних, — которые Дух Святый изливает на ее членов. В первых трех стихирах ничего не говорится о святой Троице. Прославление Триипостасного Божества начинается со стихиры 4-й: «Видехом Свет истинный, прияхом Духа Небеснаго, обретохом веру истинную, Нераздельной Троице покланяемся: Та бо нас спасла есть».

Поклонение Пресвятой Троице становится здесь в зависимость от обретения «веры истинной», которая в свою очередь является плодом приятия «Духа Небеснаго». По точному смыслу этой стихиры обретение истинной веры представляет собою как предпосылку и условие получения дарований Святого Духа, так вместе с тем и результат принятия человеком благодати Святого Духа. «Прияхом Духа Небесного, обретохом веру истинную». Это принятие Святого Духа совершается в таинствах Св. Церкви: в Крещении, миропомазании, покаянии и других таинствах, че-

рез посредство которых человек приобщается к благодатной жизни и вместе с тем способность духовного ведения.

«Получают же крещаемые Свет, — говорит об этом Климент Александрийский, — потому что они, отринувши грехи, подобно туману заграждающие Божественного Духа, приобретают свободное беспрепятственное око духовное, через которое мы созерцаем Божественное при излиянии на нас Святого Духа с неба».

В прощальной беседе со Своими учениками Господь Иисус Христос обещал послать им Духа Утешителя, называет Его Духом Истины, Который наставит их на всяку истину и прославит Его на земле (Иоан. 16, 13—14). «И Аз умолю Отца, и иного Утешителя дасть вам, да будет с вами в век, Дух Истины... В той день уразумеете вы, яко Аз во Отце Моем, и вы во Мне и Аз в вас» (Иоан, 14, 16—17, 20). Об этом откровении Святым Духом, тайны Божественной жизни замечательно говорит преп. Симеон Новый Богослов: «Дверь есть Сын, как говорит Сам Он: «Аз есмь дверь» (Иоан. 10, 9). Ключ двери есть Дух Святый: «Приимите, — говорит, — Духа Святаго». А дом — Отец: «в дому Отца Моего обители многи суть» (Иоан. 14, 2). Внемлите же тщательно силе слова. Если ключ не отверзает... дверь не отворится; а если дверь не отворится, то никто не войдет в дом Отца, — как говорит Христос: «Никтоже приидет к Отцу токмо Мною» (Иоан. 14, 6). А что Дух Святый прежде отверзает ум нам и научает нас об Отце и Сыне, об этом опять Сам Христос сказал: «Дух истины, иже от Отца исходит, Той свидетельствует о Мне... Егда же приидет Он, Дух Истины, наставит вас на всяку истину» (Иоан. 15, 26; 16, 13). Видишь что, Отец и Сын познаются через Духа, и лучше сказать в Духе.

Таким образом, только через действие Духа Святого возможно постижение Тайны Пресвятой Троицы, потому что, как говорит ап. Павел: «Дух бо вся испытует и глубины Божия» (1 Кор. 2, 10). Если Дух Святый, по образному выражению Симеона Нового Богослова, есть ключ, открывающий нам Тайну Троичности, то нужно сказать, что Царство Вечности только для тех, кто находится в ограде Церкви.

Мы знаем, что домостроительное действие Святого Духа совершается только в Церкви, только на Ее сынов изливает Он свои благодатные дары и только им открывает тайны и глубины Божественной жизни. Только здесь, «во дворех Господних», в ограде Святой Церкви, возможно истинное боговедение и, следовательно, истинное прославление в Троице Единого Бога.

Эта связь между тайной Церкви и тайной Пресвятой Троицы

станет еще более ясной, если мы вспомним, в чем заключается самая сущность церковной жизни, основной закон ее бытия. Жизнь в Церкви есть жизнь в любви. Любовь есть та «заповедь новая», которую принес на землю Спаситель мира (Иоан. 13, 34) и осуществление которой возможно только в Церкви. Плодом этой любви является «вера истинная», которую мы обретаем также в Церкви. Это уже не есть вера «моя» или «твоя», но вера общая, вера Церкви, и исповедание ее также есть исповедание веры всей Церкви. Мы принимаем это исповедание по вере и любви к Церкви, изначала хранящей неповрежденное апостольское предание. И если мы исповедуем и песнословим «Троицу Единосущную», — Отца, и Сына, и Святого Духа, то прежде всего потому, что «тако бо проповедаша вси пророцы и апостолы с мученики» (Служба Пятидесятницы, Стихира на «Господи воззвах»).

Приобщаться к общей вере мы можем только через подвиг любви, которая делает нас единомысленными со всею Церковью. Об этом единомыслии Церкви молился Иисус Христос Небесному Отцу в Своей первосвященнической молитве. Как на первообраз такого единомыслия и вместе с тем животворящую силу, делающую возможным на земле это единомыслие. Он указал на ту бесконечную и превышающую всякое человеческое разумение любовь, которая соединяет Ипостаси, Триединого Божества. «Отче Святый, соблюди их во имя Твое, их же дал еси Мне, да будет едино, якоже Мы... Да вси едино будут: якоже Ты Отче, во Мне, и Аз в Тебе, да и тии в Нас едино будут» (Иоан. 17, 11, 21).

Тайна Пресвятой Троицы, открытая апостолам в день Пятидесятницы и хранимая Церковью на протяжении почти двух тысячелетий ее существования на земле, неразрывно связано со всеми сторонами и проявлениями церковной жизни. Святая Церковь называет Троицу живоначальной, — и это прежде всего потому, что для самой жизни Церкви Троица является началом жизни, Ее первообразом и вместе с тем конечной целью Ее духовных устремлений. Все в Церкви живет и дышит Троицей, все устремленно к Ней: вероучение, таинства, Богослужение, молитва, покаяние и подвиг.

Во имя Отца, и Сына, и Святого Духа совершаются все священнодействия церковные, Святую Единосущную, Животворящую и Нераздельную Троицу славим мы в начале утрени, и Ее «внешнем мире» молимся в прошениях великой ектении; в благословенное Царство Отца, и Сына, и Святого Духа вступаем, участвуя в Божественной Литургии, трисвятую песнь и ангельским славо-

словием: Свят, Свят, Свят — прославляем Святую Троицу в торжественные минуты Литургии; Троицкую стихиру: «видехом Свет истинный» воспеваем в конце Литургии, сподобившись причащения Святых Таин.

К Пхесвятой Троице обращаемся мы в дни покаяния, плача и сетования о грехах — в дни великого поста. «Пресущественная Троице, во единице покланяемая, возьми бремя от мене тяжкое греховное и яко благоутробна, даждь ми слезы умиления», — молимся мы в эти дни словами Великого канона преп. Андрея Критского.

За утверждение истинной и правой веры во Святую Троицу боролись против еретиков святые отцы и учители Церкви: Афанасий Великий, Григорий Богослов, Григорий Нисский, Иоанн Златоуст и другие, посвятившие жизнь свою служению Пресвятой Троице.

В богослужении Троицына дня мы находим песнопение, которое в немногих словах заключает православное учение о Святой Троице. «Приидите, людие, Триипостасному Божеству поклонимся, Сыну во Отце со Святым Духом: Отец бо безлетно роди Сына соприсносущна и сопрестольна, и Дух Святый бе во Отце, с Сыном прославляем: Едина Сила, Едино Существо, Едино Божество. Емуже, покланяющеся, вси глаголем: Святый Боже, вся содеявый Сыном, содейством Святого Духа: Святый Крепкий, Имже Отца познахом, и Дух Святый прииде в мир: Святый Безсмертный, Утешительный Душе от Отца исходяй и в Сыне почиваяй: Троице Святая, слава Тебе» (Служба Пятидесятницы, Стихира на «Господи воззвах . . .», Слава и ныне . . .).

Эта стихира представляет собою замечательный по красоте, композиционной стройности и духовной глубины гимн Пресвятой Троице.

Сошествие Святого Духа на апостолов, происшедшее в знаменательный день Пятидесятницы, представляет собой не только выходящее из ряда чудо, но и чрезвычайное событие, открывающее новую эпоху в деле спасения человека, ибо сошедшая на землю благодать Божиего Духа, «вразумляя верных» разными языками, одновременно в спасительное соединение всех призвала. В Духе бурном нам звучит великая зиждительная сила Божией любви, зовущей человека от «страны далече» в объятия Отча.

Ныне на «былие травное» исходит из земли, повинуясь жительному дыханию Божией Святыни, — рождается в душе падшего человека «огненный язык», закон Бога живого, огонь любви и стон раскаяния, пленяющие всякое помышление наше в послушание Христу». В этом очистительном пламени зарождается и

распространяется по всей вселенной Святая Церковь Божия. «Послеши Духа Твоего, — поет великий псалмопевец и пророк, — и созиждутся и обновиши лице земли» (Пс. 103, 30).

В день Пятидесятницы мы вспоминаем всю промыслительную заботу о нас Святой Троицы. И прославляя Ее всегда, а в сей день особенно, вспоминая такие великие дары любвы, которые посланы Святой Троицей нам во спасение, — мы воспеваем непрестанно, как обещание нашего сердца: «Возлюбим друг друга, да единомыслием исповемы: Отца и Сына и Святаго Духа, Троицу Единосущную и Нераздельную».

† Николай, епископ Пряшевский.

До 60-річчя проголошення Словацької Республіки Рад

Місто Пряшів, перед тим центр жупи, потім Пряшівського краю — сьогодні є окружним містом з кількістю понад 60 тисяч жителів. Місто і колись було місцем єпископів, сьогодні в ньому є наш єпископат.

Пряшів вже від XIX ст. було містом багатьох шкіл, дрібних ремесел і торгу. Це було місто письменників Духновича, Заборського, Гвієздослава, ба навіть і Коменського. Сьогодні Пряшів має багато середніх, фахових шкіл, три вищі учбові заклади (філософський факультет, педагогічний факультет та Православний богословський факультет).

В 1905 р. в Пряшеві було 29 шкіл, в яких учителів було понад 200, а учнів — 4065.

Місто Пряшів було одним з тих, в яких був помітний робітничий рух вже наприкінці XIX ст. В 1890 р. газети відмічають, що «Вже і словаки страйкують».

Ці маленькі, на перший погляд нікчемні, вісті з тодішньої преси свідчать про те, що з розмахом міжнародного робітничого руху близько 1 травня 1890 р. і з розмахом робітничого руху в Угорщині до політичного життя вступає і словацький пролетаріат. Розходиться про боротьбу за 8-годинний робочий час, за заборону працевлаштовувати дітей до 14 років, за заборону працювати

жінкам в нічних змінах і в шкідливому середовищі. І про все це бореться і тут в Пряшеві. Після першої світової війни проходять протести проти війни, біди, починається рух опору. У Врутках, в залізодорожному осередку, організується робітнича рада і її виконавчий орган — Червона гарда. Зберігає залізничні об'єкти перед знищенням, перед ворогами. Події з Росії 1917 р. — ВЖСР як блиск приходять до нас, впливають на мислення нашого народу, що мріяв позбавитись бідноти й утиску.

28 жовтня 1918 р. була проголошена Чехословацька Республіка. Пряшів довго згадує перші криваві дні, що відбувалися від 31 жовтня до 1 листопада 1918 р. Тут, біля храму св. Миколая, було виконано вирок над 41 солдатом і 2 цивільними. Були застрелені. Це була спроба застрашити маси трудового народу перед зміною держави (розумій Угорщини).

Проголошення незалежної Чехословаччини в Пряшеві не проявилось негайно в жовтні 1918 р. Чехословацьке військо зайняло місто лише вкінці грудня, тоді вже всі міські і сільські органи було розпущено (угорські), а їх правомочність перейшла в руки органів, встановлених повіреником чехословацького уряду. Урядовці поки що залишались на своїх місцях за умови, що складуть присягу на вірність Чехословацькій Республіці. Коли вже таким чином громадську справу було забезпечено, то було приступлено до підготовки реформи, щоб це відповідало потребам нової держави. Це було дуже складне завдання, бо інша організація громадської справи була на Словаччині, а інша — в чеських краях.

До цих перехідних кроків втрутились революційні події в червні 1919 р. В цьому році минає з того часу вже 60 років. Пряшів зайняла угорська Червона армія, управління містом захопила ДИРЕКТОРІЯ. Політична ситуація міста Пряшів і взагалі Східної Словаччини була хаотична. Мештяноста Йозеф Фараго хотів мати з міста виключно місто мадярське, при чому нагадував, що тут живуть «словацькі русинськи говорячі мадяри».

Жупан Фабри розпустив столичний комітет, заступницький збор і назначив виконавчий комітет. Наказав, щоб урядовою мовою стала мова словацька (20 січня 1919). Доти урядовою мовою була мова мадярська.

4 лютого 1919 р. виник страйк залізничників, поштових працівників в Кошицях, а в Пряшеві також залізничників. Це був страйк за 8-годинний робочий день і за підвищення зарплати. Тепер ситуація ще більше комплікувалась. Жупан Фабри 29 квітня 1919 р. призначив для міста Пряшева 14 громадян як рукоємних «на той випадок, якби громадський порядок яким-небудь

способом був би порушений». Буржуазія боялася впливу ВЖСР і мадярської революції на трудящі маси й паралізувала вже в зародку прояви симпатії з мадярською революцією. 21 березня 1919 р. в бувшій Угорщині проголошена Угорська Республіка Рад. Хоч мадярська Червона армія була нападена з усіх сторін, та вона перейшла в контратаку, а вже 6 червня 1919 р. зайняла Кошиці, 8 червня — Пряшів. Жителі міста сердечно вітали мадярську Червону армію. Член директорії Михайло Ер урочисто привітав військо від імені міста Пряшева і трудящих. Комісар Червоної армії Лауфер подякував за сердечний прийом, вказав при тому, що «ми прийшли до Пряшева як армія пролетарів, а не як армія агресорів». Негайно була скликана 5-членна пропозиційна комісія для виборів у міську Директорію. Завданням Директорії було забезпечити громадський порядок в місті і підготувати загальні вибори до міської Ради, що мали здійснитись до 8 днів.

На чолі Директорії були: Михайло Ер — голова, Микола Беньо — комісар для безпеки і господарства, Штефан Табак — комісар у квартирних справах, Войтєх Вітнер — комісар у справах соціального забезпечення, Юліус Вондра — комісар для торгівлі, а Йозеф Гадо — комісар для шкіл і культури. Міська Директорія видала міроприйняття по окрашенню міста і встановлення господарського життя, ремонт будівель і т. п. За короткий час вдалось повністю забезпечити постачання населення міста, ба навіть з Пряшева було послано кілька вагонів харчів на допомогу Будапешту.

15 червня 1919 р. в Пряшеві відбувались перші загальні тайні вибори. Була обрана 40-членна Рада робітників, селян і солдатів, а на першому засіданні — 7-членна Директорія (особи з першої Директорії не були змінені).

16 червня 1919 р. до Пряшева прийшли представники виконавчого комітету і політичні працівники з Кошиць на чолі з Людовитом Якубом. Він звернувся з промовою до маніфестантів перед міським будинком. Пояснив ситуацію. Виступав і депутат Словацької соц. комуністичної партії Штефан Штеглик. Він пояснив маніфестуючим, що і в Росії всю владу у свої руки захопили робітники — пролетаріат, що там була утворена Республіка Рад на чолі з Леніним. Потім він прочитав прокламацію до народу, і тим самим була проголошена Словацька Республіка Рад. Головою був обраний Антонін Яноушек. 20 червня 1919 р. комітет почав діяльність в Кошицях. Організувалась словацька Червона армія. В Пряшеві утворився 1 словацький полк з-понад 10 тисячами добровольців.

Революційна владна рада прийняла широкі міроприйняття на

господарському, соціальному і культурному полі. Було націоналізовано великі магазини, заводи, шахти, школи, залізниці. Вийшла перша газета — «Кошицькі червене новини», які ширили думки ВЖСР і мадярської революції. Народ відчув, що він сам панує, що він визволився від панів. Та все це тривало дуже коротко.

26 червня 1919 р. в Братіславі зійшлись представники мадярської Революційної урядової ради і чехословацького уряду, щоб домовитись про відхід мадярської Червоної армії з території Словаччини. Договір було заключено. Вістка про договір викликала між трудящими на території Словацької Республіки Рад розчарування. Відбувались збори протесту в Кошицях, Пряшеві, Лученці. Мадярська Червона армія згідно договору залишила територію Словаччини, будучи свідомою, що таким чином запобігне кровопролиттю, що це корисний і тактичний відступ. А вже 30 червня 1919 р. відійшли і функціонери словацької Революційної урядової ради з Пряшева. Від першого липня до 7 липня 1919 р. Чехословацька армія зайняла територію Словацької Республіки Рад.

Словацька Республіка Рад таким чином у складній і тяжкій ситуації у змінених обставинах існувала три тижні. І протягом такого короткого часу залишила вона в думках нашого народу глибокі сліди. Не вдалось притупити революційний рух народних мас.

Пряшів був дуже стурбований цим, бо знову повернувся до міста жупан Фабри, що не користався популярністю між людьми, викликав ненависть між мадярським і словацьким населенням міста. Поступово місто почало нормалізувати життя. Було засновано різні гуртки. Чехословацька бесіда стала першим організатором культурного життя в Пряшеві. Також був заснований Франтішком Баліком Робітничий самоосвітній гурток.

На заключення цього огляду про місто Пряшів і Словацьку Республіку Рад можна сказати, що не бути ВЖСР в Росії, то не був би ані 19 червень 1919 р., а також не був би ані 28 жовтень 1918 р. Сьогодні ми згадуємо з пошаною ці пам'ятні дні, згадуємо тих пряшівських робітників, які поклали революційні підвалини вже перед 60 роками.

Проф. Андрій Гнидяк.

Киево-Печерская Лавра

Главный город Украинской ССР, Киев, является колыбелью формирования Киевской Руси, первоначальной культуры и 988 года христианизации. Историческая русская наука тех времен вправе гордится своими достижениями. Мы так утверждаем потому, ибо она, русская культура, как единственная своего рода, — вся проникнута духом христианства и Евангелия. Она значительно отличается от остальной европейской культуры, отражающая в себе смесь разных взглядов, течений и отрицаний, жизненного и религиозного устройства. Но Российская культура получила начало и основу в тот момент, когда князь Владимир после некоторых недоумений, конкурирующих на его убеждение и веру, сознательно и уверенно избрал для своего народа Православие. В этом он проявил мудрость опытного государственного руководителя. Православная Церковь укрепила и национальное сознание народа, сплотила ее единомыслием и определила ясную цель развития страны. Чувство христианского милосердия к нуждающимся сделало князя Владимира истинным отцом всех бедных, больных і недужных, для которых он часто устраивал в своем дворце обеды, восполняя их недостатки и улучшая их социальное положение. Ничем так не украшалась древняя Русь, как широчайшим милосердием, гостеприимством и щедростью. И как приятно констатировать, что эта гуманная черта и до наших дней не только не ослабела, но принимает все больше широкие размеры.

Посвещенные светом благодати крещения, народ и князья стали везде сооружать храмы, а город Киев скоро, как цветущий евангельский вертоград, украсился, изобилуя священными зданиями, увенчанные многочисленными куполами с крестом. А особенно заблестел изящной архитектурой Киево-Печерский монастырь, сохранившийся до наших дней. Посетив Киев, мне хотелось бы поделиться своими впечатлениями с читателями нашего журнала и вскользь познакомить их с замечательной историей Киево-Печерского мужского монастыря. Если проникнуть в упомянутую седую древность, то увидим, что здесь от самого начала крещения Руси 988 г. начало процветать благочестие, увлекшее многих людей к монашеской жизни. Этот духовный подъем стал содействовать росту стремления к монашеской жизни и образованию мужских и женских монастырей, не только в пустынных, мало заселенных землях, но даже и в многолюдных городах. Насельники монастырей пребывали не только в духовном упражнении, молитве, в посте и богомыслии, но прилежали и в физических трудах; они разводили хозяйство и занимались разными ремеслами, это был главный источник их содержания. Конечно, они не оставляли строгий образ монашеской жизни. Кроме того, они занимались и просветительной деятельностью. Некоторые из крупных монастырей, как Киево-Печерский, ставались и резиденцией митрополитов. Один из основателей сего монастыря, преподобный Антоний, побывал и на св. Горе Афон. Здесь он научился строгому монашескому

подвигу. Вернувшись на свою родину, он поселился в узкой пещере, стал проводить богоугодную жизнь с 1051 г.

Таким образом, в киевских пещерах на берегу реки Днепра засияла богоугодная монашеская жизнь с верующими, совсем недавно вошедших в свящ. ограду Христовой Церкви. Так, по летописи, разлилась над русской землей заря настоящей христианской жизни. И вскоре в Антониевой узкой пещере появился новый обитатель, юноша из Курска, Феодосий и Никон, стали вместе подвизаться. Но совсем не долго они оставались в неизвестности, народ, узнавший об их благочестивой подвижнической жизни, начал приходить к ним, одни за благословением, испрашивая молитв, а другие просили разрешения поселиться с ними на жительство. Итак скромная и нищая пещера все более становилась центром внимания жителей. Приток желающих монашеской жизни стал быстро расти. Они стали сооружать храмы, келлии и хозяйственные постройки, приюты, больницы и т. под. Как только число братии достигло одной сотни, монастырь был официально признан, ибо раньше считался скитом, а с тех пор монастырем.

К его быстрому духовному росту послужил прибывший из Византии на Русь некий монах известного своей строгостью Студитского монастыря, монах, который принес с собою список Устава Студитского монастыря, что с радостью приняли руководители обителью Антоний и Феодосий и стали вводить в жизнь сего монастыря. Стал усовершенствоваться и внешний порядок. И все начало совершаться по уставу, примеру которого начали подражать и остальные монастыри. И этой строгости не только не боялись благочестивые миряне, но они всячески стремились вступать в число братии и игумену Феодосию пришлось строить новые келлии, а узкие длинные пещеры стали погребальным местом по обеих сторонах для упокоившихся монахов. Прибавлялись сооружения богаделен, в которых поселялись нищие, слепые, недоразвитые, о которых монахи усердно заботились. Даже одна десятая часть из всех прибылей монастыря отпускалась на содержание богадельне.

Монастырь, как и большая часть страны, подвергалась набегам татар, монголов и др. полудиких орд. Они опустошали, грабили, убивали монахов, а многие бегством спасались, укрываясь в оврагах и щелинах гор. Но Божий Промысл хранил монастырь от полного разорения, и он вскоре восстанавливался от опустошения. Подробно излагать историю сего священного очага нам не позволяет объём нашего журнала. Мы кратко упомянем о значении Киево-Печерского монастыря для Православной Церкви. Из самого начала своего основания монастырь давал населению духовную и моральную силу. Из среды монахов выходило много архиереев, занимавших епископские кафедры, просиявшие святостью жизни, некоторые из них были канонизованы Церковью. Принимая во внимание первую Летопись св. Нестора монаха «Повесть временных лет», Киево-Печерский монастырь стал рассадником письменности и истории, освещавшие многие вопросы древности.

Были случаи, что князья поставляли монастыри, но этот монастырь не княжеский и не боярский. Он просиял слезами умиления, молитвою, всенощными бдениями братии, постом, подвигами, так говорит известный Киево-Печерский Патерик. Игумены строго изобличали удельных князей, часто воевавших между собою, чем наносили большой вред народу и опустошение страны. Больше того, если митрополиты поступали плохо в управлении епархией, то из монастыря сыпались и в их адрес обличения. Князья и бояре не всегда проводили трезвую жизнь, монастырь и это не промолчал, но все несправедливости поставлял им на вид, даже и публично, хотя многие за свою смелость поплатились жестокими последствиями. И вот среди такого «мрака» монастырь сиял, как утренняя звезда, исправляя ошибки своей паствы и добродетельной жизнью приводил их к христианскому совершенству.

А что нам сказать о вере и любви к Богу и ближнему монахов? Эти богословские добродетели подавали им силу, энергию в духовных подвигах. Монастырь бдительно стоял на страже Православия. Это была надежная твердыня, оплот, которую не могли поколебать упорные ветры и грозы во время введения унии в Западной Украине. Монастырь из своей братии выдвигает сильных в слове и знании дела, принявшихся за миссионерское дело. Они во всей глубине доказали истины Православия, изобличив нажим латинников на верующих и клир Православной Церкви. Сами католики признают, что Киево-Печерская Лавра «никогда не проявляла склонность к унии с Римом. Во все времена она была и оставалась . . . неприступной твердыней непримиримого по отношению к Западу Православия», — пишет иеромонах Иоанн Кологримов (Очерки по Истории Русской Святости. Брюссель, 1961 г., стр. 53). И другие свидетельства доказывают об огромных и неоценимых в нескольких словах заслугах Киево-Печерской обители в деле Св. Православия. Когда со стороны латинников из Польши усиленно стали приготовлять заключение унии на искони русских территориях, но в то время захвачены Польшей, среди братии монастыря оказалось удовлетворительное число просвещенных иноков. Они участвовали на том «торжище», которое представлял собою Брестский собор 1596 г. С пламенной ревностью «облеклись во всеоружия Божия» иноки, бескомпромисно стали в защиту Божественной Истины, изобличив изменников Православия. Изменник митрополит М. Рогоза в своем бессилии и гневе не мог найти «аргумент» против исповедников Православия, образованнейших монахов в опровержении их доводов, как только предать «проклятию», которое, впрочем, не имело силы, против сильных защитников Православия, архим. Никифора, игумена Елисея Плетенецкого и многих других, столпов Православия.

Если бы не было крепкой (военной с оружием) защиты инициаторам унии со стороны польского правительства, уния не достигла бы своей цели. Вскоре Киевская обитель образовала ученое Братство, которое продолжало защищать Православие. Открыв в монастыре типографию, Братство стало

издавать не только богослужебные книги, но и миссионерские, разъяснительные о Православии и об унии. В Братстве находились выдающиеся ученые лица, как Елисей Плетенецкий, Иов Борецкий, Памва Беринда, Захария Копыстенский, Лаврентий Зизаний, Кирилл Транквилион, автор книги «Зерцало Богословия», Леонтий Карпович и мн. другие. Л. Карпович написал выдающееся по своей силе вдохновенное сочинение во обличение униатов-неофитов. И это настолько задело изменников, что, как говорит историк, весом золота закупляли эти полемические брошюры с тем, чтобы изъять из обихода в среде населения.

Издательская деятельность Киево-Печерского монастыря начинается с 1616 года, издавшей множество богослужебных и вероучительных книг, которые мы не станем перечислять. Они широко распространялись среди верующих. А Киево-Печерский монастырь в конце 16 столетия получил права «СТАВРОПИГИИ», подчинявшийся непосредственно самому Патриарху и с тех пор он, монастырі, называется Киево-Печерская Лавра. На защиту Православия выходит выдающаяся личность, крупный ученый, Петр Могила, позже Митрополит Киевский. Он смело выступал перед польским правительством в защиту Православной Церкви на Волыне и Украине, добиваясь ее законных прав. Митрополит Петр Могила стал душой Братства, занимавшегося духовным просвещением. Вскоре это Братство основало Киево-Могилянскую Духовную Академию, ставшей рассадником русской богословской мысли. В этой Академии учился сын Богдана Хмельницького, Юрий, и один год провел в ее стенах великий ученый Ломоносов. В 1656 г. стал Архимандритом Лавры знаменитый Иннокентий Гизель. За свою глубокую ученость историками прозванный русским Аристотелем. Наше посещение Киева дало нам возможность и удобный случай познакомить наших читателей с историей мало известной у нас Киево-Печерской Лавры.

Посетив пещеры, я поклонился св. мощам угодников Божиих, тела которых остались нетленными, настолько они просияли богоугодной жизнью. И вот одно из доказательств истины Православия. Длина Дальних пещер — 280 метров, Ближних — 228 м, простираясь на глубине от 5 до 15 метров. Лавра изобилует множеством храмов, а как венец их поднимается огромная колокольня (звонница) высотой 96 м. Уклоняюсь от подробного описания всех храмов. Грустью действует на посетителя лежащий в развалинах огромный по своим размерам главный Успенский собор. Уступая, немцы из Киева под давлением Красной Армии его сорвали, что и ныне изобличает их варварство. Но, я там дознался, Советское Правительство собирается восстановить этот храм в первоначальном виде.

Покидая древнюю Святыню, св. Лавру, я чувствовал великую духовную радость, поклонившись св. угодникам Божиим, передавших нам в чистоте Православие. Мы верим, что они, удостоившиеся небесной славы, возносят и о нас свои богоугодные молитвы.

† Митрополит Дорофей.

„Святым Духом всякая душа живится"

«Видехом свет истинный и прияхом Духа небеснаго, обретохом веру истинную»

(Стихира на веч.).

Ниспослание Святого Духа было великим Божиим благословением к роду человеческому. Господь, вознесшийся на небо, не оставил нас сирыми. Он послал Духа Святого Утешителя, Который обогатил нас своими великими, выше всякого слова и ума человеческого, — неисказанными, благодатными дарами, для нашего спасения — достижения вечного блаженства. Это драгоценное доказательство любви и милости Отца Небесного — исполнение всех обетований, верный залог всех тех благ, «яже уготовал Бог любящим Его» в вечности, которых, по слову апостола Павла, ни око не видело, ни ухо не слышало, о которых и на сердце человеческое не входило. Дух Святый уже ныне соединяет нашу душу в один дух с Господом и самое тело наше творится храмом Божиим и членом тела Христова. Словом, это неоценимое благо любви и милосердия Отца Небесного, с которым соединено все счастье нашей жизни — временной и вечной.

«Аз умолю Отца и даст вам иного утешителя, да пребудет с вами во веки Дух Истинный. Когда же приидет Он, — Дух Истинный, то наставит вас на всякую истину, научит вас всему и что я говорил вам напомнит вам все» (Иоан, 14, 26).

Так говорил Господь Иисус Христос в прощальной беседе ученикам Своим, когда отходил от них ко Отцу Своему, когда оставлял их в мире, как агнцев посреде волков, утешал их, — и исполнил Свое Божественное обетование. «Вы же седите в Иерусалиме, дондеже облечетеся силою свыше» (Лука, 24, 49). «Все они единодушно пребывали в молитве в горнице на Сионе» (Деян. 1, 14). В десятый день по вознесении Его на небо к Отцу Своему Дух Божий сошел на апостолов. Внезапно необыкновенный шум, как бы бурного ветра, который не иначе как невидимая сила несся с неба и наполнил весь дом, где находились ученики Христовы, — изобразил всемогущую силу Духа Святого, исходящего на апостолов, и яркое пламя в виде огненных языков появилось над головами всех. И так «исполнилися все Духа Святого и начаша глаголати иными языки, яже Дух даяше им провещавати» (Деян. 2, 4). Всемощный Дух Божий незримо внутри благодатным мановением освятил их, очистил и укрепил, чтобы могли успешно научить весь мир истинному Богопознанию. Еще так недавно они боялись смертной опасности, оставивши Своего

Учителя Божественного, отрекались от Него, но с пришествием Духа Святого они изменились, стали выше всякого плотского, согретые Божественной силой, — явилися готовыми души свои за имя Христово положить. Воодушевленные Духом, они как орлы крылатые полетели во все конца света и своим Божественным учением озарили всех, никакие бедствия, трудности не могли поколебать их ревность и веру, — лишить духовной радости, отвратить их ум и сердце от того венца славы, который обещал им Господь в Царствии Небесном.

Все это было исполнением Слова Божия: «Именем моим бесы ижденут, языки возглаголют новы, на недужные руки возложат и здрави будут» (Марк, 16, 17). Это было все дело «благодати Духа Святого излеянного на верующих на всякую плоть» (Иоиль, 2, 28). Ибо не только апостолам было обетование одним Св. Духа, и не только они получили неисказанную благодать, но, по словам нашего Спасителя, Дух Святый вечно пребывает, наполняя своею благодатию всех верующих: «Святыи Духом всяка душа живится» (Антифон 4 глас). Он — Всесвятый — восстановляет нашу падшую природу, возрождает ее и с нашего старого человека, истлевшего в страстях (Тит, 3, 3), обновляет в нового человека, созданного по Богу в правде и преподобии истины.

Милосердный Отец Небесный ради крестных страданий и смерти Единородного Своего Сына, ради Его всемогущего ходатайства о нас не лишил нас, верующих, последователей Христовых, Своей божественной благодати, даровал и нам обручение Духа Святого, как залог Своего благословения, как начаток вечной жизни в небесном Его Царствии. Эта благодать Духа Святого скрыта в глубине души нашей с того времени, как мы возродились водой и Духом и приняли св. таинство миропомазания. Ибо Христос сказал: «Кто не родился водою и Духом Святым, не может войти в Царствие Божие» (Иоан 3, 5).

Сошествие Святого Духа изображает начальный момент Царства благодати — излияние Святого Духа на первенствующую Церковь Христову — продолжащееся до наших дней. Она не оставляет нас без своего попечения, она воспитывает нас и возрастает пищею Божия слова и подает нам благодатные дары Святых Таин. Ниспосланием Св. Духа завершилась идея домостроительства нашего спасения — последование открытия Святыя Тройцы. Поэтому приглашает нас сегодня св. Православная Церковь: «Приидите людие . . . вси глаголем: Св. Боже, вся содеявый Сыном, содейством Св. Духа, Св. Крепкий, имже Отца познахом и Дух Св. прииде в мир, Св. Бессмертный Утешительный Душе, от Отца исходяй и во Сыне почиваяй, Тройце Святая

слава Тебе» (Стихира на вечерни на слава). Так как «Видихом свет истинный и прияхом Духа небесного, обретохом веру истинную».

Молитвенно празднуем Святое Сошествие Святого на апостолов, благодарим Бога за превеликую Милость, благодеяние — благодатных даров Святого Духа, Которыми обогатил нас для нашего спасения, достижения вечного блаженства в Небесной Отчизне. Сердце чистое созижди во мне, Боже, и Духа Твоего Святого не отими от мене.

Прот. В. Мандзюк.

Прот. М. Кернашевич:

„Священніци Твої, Господи, облекутся в правду"

(Продовження)

Після прогнання учеників св. Мефодія з нашої прадержави — з Великої Моравії, разом з якими було вигнано 200 священиків і дияконів, положення Православної Церкви у нас стало незавидне. Однак сім'я Православ'я, засіяне у нас св. солунськими братами, вже в повній мірі знищити не вдалось нікому.

З декотрих документів можна гадати, що решти православно мислячих християн перебували в Чехії аж до глибокого середньовіччя. Може, якраз їх присутність примусила (крім міжнародних політичних причин) короля Карла IV заснувати монастир слов'янського обряду «На Слованох» («Наше православі», стор. 68.).

Доля Православної Церкви була зумовлена правилом тодішніх часів — чия влада, того релігія. Але у нас на Східній Словаччині жодна сила не зломила б Православ'я віруючого народу, не бути зради духовенства в XVII ст.

Правда, в той час положення православних священиків було дуже тяжке. Мусили також працювати на панському, як і їх віруючі. Лише католицьке духовенство було привілейованою кастою. І таким чином Ватікан, з метою дістати під свою правомочність православних священиків, прийшов із спонукою унії, з якою були приобіцяні для зрадливого духовенства і привілеї

римо-католицького духовенства. Про спосіб ліквідації Православної Церкви у нас на сході прочитаємо і в другому томі «Енциклопедії Словаччини», де на 192 стор. наведено:

«Виникнення греко-католицької церкви співпадає з уніоністичними, тобто з'єдночуючими стремліннями Рима, який по розколі християнської Церкви в 1054 р. на західну (католицьку) і східну (грецьку або православну — т. зв. східну схизму) намагався їх возз'єднати, респ. здобути щонайбільшу кількість віруючих східного обряду до свого поруччя. Ці уніоністичні зусилля досягли визначнішого успіху аж вкінці 16 і на початку 17 ст., коли т. зв. уніями дісталася до поруччя Рима більша кількість православних жителів (Брестською унією 1596 р. українці, Албаюльською 1698 р., респ. 1700 р. семиградські румуни, а 1686 р. частина арабських християн грецького обряду, мелхітів на Близькому Сході). Православне населення Закарпатської України, Словаччини і одночасно Північної Угорщини, тобто православних українців, словаків і мадярів, возз'єднала з Римом Ужгородська унія в 1646 р. Уніями з бувших віруючих східної Церкви утворилась греко-католицька, яка від початку боролась з тим, що віруючі від унії відпадали і поверталися до своєї первісної Церкви».

Далі, там же наводиться, що греко-католицькі віруючі спочатку належали під римо-католицьке єпископство ягерське, а греко-католицьке єпископство було вперше засноване в Мукачеві аж в 1771 р., під яке належали і греко-католицькі віруючі на Словаччині. В Кошицях для них був заснований вікаріат. З цього вікаріату утворилась пряшівська дієцезія аж в 1816 р. (Пряшевщина, стор. 83).

«Більшість греко-католицького духовенства дала себе заманити до послуг ідеї святостефанської Угорщини, що разом з неохотою уступити від податей ще з періоду феодалізму (коблина і роковина), які вимагала від віруючих і по 1918 р., викликало на початку 20 років сильний опір щодо греко-католицької церкви. Проявився він масовим поверненням до Православ'я. Цей процес досяг великого розмаху особливо на Закарпатській Україні і загальмувати його вдалось лише після років спільним зусиллям чехословацького уряду і Ватікану» (там же). З наведеного наявно показується «свобода» сповідання в бувшій ЧСР.

Спроби досягти унію — відірвати віруючих від Православної Церкви у нас на Східній Словаччині були ще в 1614 р. в краснобрідському монастирі, однак православні вірники, які туди зійшлись на храмове свято, поставились на опір проти уніатського єпископа Афанасія Крупецького, який туди прибув з Перемишля з метою уніонізму так енергійно, що названий втік здоровий лише завдяки швидкому втручанню жандармів (Пряшевщина, стор. 75).

Першим уніатським єпископом, якому найбільше вдалось возз'єднати й укріпити греко-католицьку церкву, був єпископ Йосиф де Камеліс, який прийшов до нас із Рима. Він уніонізм ширив таким «християнським» способом, на який народ відповів помстою (вбивство в Біксаді під час монастирського свята дебреценського протопопа грека Ісаія в 1701 р. розбійником Шугаєм). Див. там же.

«Православні храми з усім маєтком були віддані уніатам і, здавалось, що їх надії реалізуються. І хоч Православна Церква під тяжінням умов перестала існувати як видима організація, однак не перестало існувати самотнє Православ'я. Жило воно в душах, в серцях простого народу як дорогоцінний скарб, що передавався з покоління в покоління. Православний народ добре знав, що «не в силі є Бог, але в правді», а тому спокійно терпів переслідування, зміцнюваний вірою в близьке визволення. Віра народу була міцна, народ плакав, але не сумнівався, що його жаль мусить минути і що знову буде могти сповідувати свою стару віру. Унію вдалось вселити, але народ її приймає тільки формально. Правда була така, що в майбутньому при першій кращій нагоді проявив волю відновити свою святу православну віру» (Православний теологіцкий зборник, III, стор. 120).

Доказом цього був І мараморош-сигетський процес, який почався 21 квітня 1904 р., на якому було за Православ'я засуджено 22 людей;

ізький процес, при якому один з найзапаленіших православних віруючих — Аким Вакаров — після повернення з в'язниці вночі був вбитий кулею з руки жандарма і

II мараморош-сигетський процес, що був інсценований агентом-провокатором Арнольдом Дулишковичем, що тривав від 29 грудня 1913 р. до 3 березня 1914 р. На ньому було засуджено 94 людей. Крім засуджених, многих мучили всілякими способами: «Мужів і жінок вішали на дерева так, що їм ноги не досягали по землю. Коли така людина почала втрачати свідомість, то відв'язали її, поливали водою, привели до пам'яті і знову повісили. Декотрі це витримали аж два рази без того, щоб зректися Православ'я. Одна жінка таким способом померла на «мученичому дереві», як називають його угорські русини» (Православний теологіцкий зборник III, стор. 122—125).

Унію не лише народ прийняв формально, але Православ'я зберегли в серці і многі священики, які, правда, не зрадили свій народ за матеріальні вигоди. Доказом цього є наші будителі, і хоч це офіціально були священики греко-католицької церкви.

(Далі буде).

Організація Православної Церкви

Побічні фактори автокефалії

(Закінчення)

Вже від давніх-давен, але і тепер воля матері Церкви не є єдиним фактором проголошення автокефалії, але можуть тут бути й інші фактори, як, наприклад: державна влада на території, на якій знаходиться ця Церква, воля Церкви Царградської (хоч це не абсолютна умова), воля інших самостійних церков, крім матері Церкви. Це означає, що в такому разі може заснуватись самостійна Церква, хоч і без повної згоди матері Церкви. При цьому не мало б бути протиріччя і недорозуміння. Що торкається територіального упорядкування, то практика показує, що в рамках одної держави було і більше автокефальних церков. До Візантійської імперії належали такі Церкви: Александрійська, Антіохійська, Єрусалимська і Кіпрійська. Поки мова йде про вимоги Царградської Церкви при ухвалюванні самостійності декотрої Церкви, то вони датуються лише від 1922 р.; їх ініціатором був патріарх Мелетіос. Ця теорія тісно пов'язана з проблемою діаспори, а тому погано тлумачиться.

Уділення самостійності (автокефалія) — це білатеральний акт, який в основному торкається матері Церкви і тої Церкви, яка цю самостійність одержує (екклесіа філіаліс). Однак ми знаємо, що всі автокефальні Церкви є складовою частиною Вселенської Церкви, тому не треба просити згоди від всіх помісних церков, бо така згода має значення лише констатації, взяття до уваги. У випадку, що мати Церква є проти, то потрібна згода інших Церков, щоб збереглась канонічна єдність Церкви.

Умови самостійності

Умови самостійності відрізняємо від факторів в тому смислі, що вони не утворюють самотню автокефалію, тобто не дають їй юридичиу основу і правову діючісь, отже не створюють можливості автокефалії. Умови є внутрішні і зовнішні. Внутрішні умови випливають з канонічного права і є передумовою утворення факторів автокефалії. Належить сюди воля частини Церкви, яка хоче проголоситись автокефальною, і стан Церкви, що створює здатність на самостійність (матеріальна і формальна сторона справи). Матеріальні умови потрібні тому, щоб свобода основного початку церковного життя не була нарушена (Рим. 8, 21; 1 Кор. 10, 29). Основа цієї проблеми є в тому, що створення

самостійності тої чи іншої Церкви не має бути в протиріччі з церковним правом. Оскільки мати Церква не має інтересу на тому, щоб в її межах утворювалась нова самостійна Церква, то ініціативу проголошення нової автокефальної Церкви має взяти єпископат, який цю самостійну Церкву хоче мати. Канони Церкви й історія підтверджують, що для самостійності потрібні три умови: народ — віруючі, ієрархія і держава (респ. територія). Воля народу грунтується в Діяннях ап. 6, 5, 15, 22 і 88 пр. Карфагенського Собору. «Пасіть звірене вам стадо Боже, не з неволею, але добровільно, як Бог хоче» (1 Петр. 5, 2). Воля ієрархії базується на 17 правилі Карф. Собору. Єпископи при засновуванні Церкви беруть участь як єпископи матері Церкви і лише по проголошенні її самостійності стають ієрархією новозаснованої Церкви. Воля громадської сили базується тим, що віруючі є громадянами держави і свої церковні справи хочуть мати влаштовані в згоді з нею. Міждержавні справи можуть мати десь шкідливий вплив на життя Церкви, тому потрібно, якщо є сповнені умови, утворювати і самостійну Церкву.

Формальною умовою є, щоб самостійна Церква мала хоча б трьох єпископів, достатню здатність самостійного церковного життя, щоб могла обрати першого архієпископа (главу Церкви). В особливих випадках досить і одного єпископа (Сінайська Церква, архієпископство). В інших випадках така Церква має звернутись по допомогу до інших церков (17 пр. І Всел. Собору).

Зовнішні умови — ситуація, в якій знаходиться Церква, — не абсолютні. Може тут бути зміна границь держави, так що Церква опиняється в двох державах. В такому разі держава може наполягати на церковну зверхність, щоб провела нове упорядкування Церкви, тому і Церква в такому разі йде назустріч такій вимозі, бо розходиться про інтереси віруючих громадян. Далі, тут є народ, особливо коли він творить певний етнічний комплекс, хоч Церква має дбати про те, що в Церкві ця справа не має бути на перешкоді. Тут вже не є жида, ані грека і варвара, бо всі є братами во Христу. Однак з практичних міркувань цю справу іноді треба респектувати. Нарешті, є тут територія, що є передумовою самостійності (118 пр. Карф. Собору та ін.). Така Церква має мати вищий адміністративний орган і її перший єпископ має бути в братній єдності з іншими представниками помісних церков. За величиною і упорядкуванням Церкви її переший єпископ має звання архієпископа, митрополита, патріарха або екзарха. В більшості Церков найвищим церковним органом є Священний Синод.

Особливим способом влаштовані так звані церкви автономні, які мають певну самовладу, але підлягають ще матері Церкві і при богослуженнях згадують передового ієрарха цієї Церкви. Тут можемо згадати Японську Церкву, Фінляндську Церкву. Св. миро дістає від матері Церкви, яка є також найвищим органом в питаннях церковних судів. Це менші церкви, які поки що ще не мають повних передумов для повної самостійності, хоча б на цій стадії їх життя.

І наша Православна Церква в Чехословаччині сповнила всі передумови для одержання самостійності, а такою й стала в 1950 році, чим самим сповнилася мрія наших народів, які своє церковне походження мають в творіннях св. Кирила і Мефодія. Не бути її ліквідації, то сьогодні ця Церква відігравала б визначну роль в цілому християнстві, доказом чого є інші слов'янські кирило-мефодіївські церкви. Сьогодні наша Церква має чотири єпископства: Празьке, Оломоуцько-Брненське, Пряшівське і Михалівецьке, трьох діючих єпископів, Священний Синод, богословську школу (Православний богословський факультет в Пряшеві), відповідні церковні органи (загальноцерковні й місцеві), живе повним літургійним, молитовним і практичним життям і поділяється на всьому, що є в центрі інтересу останніх церков і всього християнства як в області релігійного, так і суспільного життя.

Гн.

Стропків: *Пасха Христова 1979 г.*

З життя Пряшівської єпархії

НАРАДА АРХІДЕКАНІВ

● 5 квітня 1979 р. відбувалась в Пряшеві нарада окружних архідеканів, якою керував Преосвященніший Николай, єпископ Пряшівський. Після зачитання звітів про стан окремих деканатів було назначено терміни окружних нарад духовенства і накреслено план діяльності на майбутній період.

АРХІЄРЕЙСЬКІ БОГОСЛУЖЕННЯ

● 7 квітня ц. р., на свято Благовіщення Пресвятої Богородиці, Преосвященніший владика Николай служив св. архієрейську Літургію разом з о. прот. Йосифом Ілюком і Петром Кормаником, який сказав і святкову проповідь.

● 15 квітня ц. р., на Квітну неділю, знову служив Преосвященніший владика Николай св. архієрейську Літургію з тими самими священиками, а одночасно і проповідував.

● 19 квітня ц. р., у Великодній четвер ввечері, Преосвященніший владика Николай разом з о. прот. Йосифом Ілюком і о. Петром Кормаником служив великодньо-п'ятницьку утреню — Страсті Господа нашого Ісуса Христа.

● 20 квітня 1979 р., у Великодню п'ятницю, вечерню з виносом плащеницї служив Преосвященніший владика Николай разом з о. прот. Юрієм Кузаном, о. прот. Йосифом Ілюком, о. прот. Петром Спишаком і о. Петром Кормаником. Проповідував о. прот. Йосиф Ілюк.

● 22 квітня ц. р. — Пасха Господня. Пасхальну утреню і св. архієрейську пасхальну Літургію служив Преосвященніший владика Николай із згаданими священиками, а радісних і благословенних свят Христового Воскресенія зажелав вірникам також Преосвященніший владика Николай.

● 23 квітня ц. р. — другий день Воскресенія. Св. архієрейську Літургію служив Преосвященніший владика Николай разом з названими священиками. Проповідував о. Петро Корманик.

● 29 квітня ц. р. о. прот. Миколай Гринко, настоятель приходу в Строчині, у наведений день відмічав 25 річницю духовної діяльності, а також життєвий ювілей — 50 років життя.

При цій нагоді Преосвященніший владика Николай за супроводу директора УЄР о. прот. Михайла Кернашевича відвідав приход Строчин, щоб відслужити в тамтешньому храмі св. архієрейську Літургію і поздоровити ювіляра. Св. Літургію разом з владикою служили о. прот. М. Кернашевич, о. прот. П. Цупер з Стропкова і місцевий священик-ювіляр о. прот. Миколай Гринко. Проповідував о. прот. Петро Цупер.

З життя Михалівецької єпархії

АРХІЄРЕЙСЬКІ БОГОСЛУЖЕННЯ

● На Квітну неділю, 8 квітня ц. р. Преосвященніший владика Кирил, єпископ Михалівецький, служив св. архієрейську Літургію в Земплинській Широкій, освятив багнятка і помирував вірників.

● У Великодній четвер, 12 квітня ц. р., Преосвященніший владика Кирил служив Страсті в Земплинській Широкій.

● У Великодню неділю, 15 квітня ц. р. Преосвященніший владика Кирил у Земплинській Широкій служив Пасхальну утреню, на кінець якої поблагословив вірників. В той же день владика служив св. Літургію й освятив пасхи. На кінець богослужень владика поздоровив всіх присутніх віруючих з святом Воскресення Христова і поблагословив їх.

● У Великодній понеділок, 16 квітня ц. р., Преосвященніший владика в Земплинській Широкій служив св. Літургію, вечерню з мируванням і обходом навколо храму. Накінець поблагословив віруючих.

ТРАДИЦІЙНІ ОДПУСТИ

● 22 квітня ц. р. в Бишті з нагоди храмового свята св. Великомученика Георгія відбувались храмові торжества. Богослуження служив о. прот. Петро Семанцо, настоятель приходу в Поздишовцях, який сказав і урочисту проповідь, та о. Юрій Качала, настоятель місцевого приходу.

Подяка

«Дотовкло серце, яке могло бити, не було для нього ліку, щоб могло жити».

З глибоким сумом в серці виражаємо щиру подяку всім тим, які 28 березня 1979 р. в Краванах Требишівського округу відпровадили в останню путь дорогого нам чоловіка, батька і дідика Федора ГОЛОНИЧА, який на 79 році життя вернув свою шляхетну душу Створителю.

Дякуємо рідним, знайомим і віруючим шамудовського приходу за молитви і проявлене співчуття.

Особливо дякуємо духовним отцям митр. прот. П. Спишакові, прот. П. Семанцові, прот. Ш. Горкаєві, прот. М. Седлицькому за щирі молитви, слова втіхи.

За достойне прощання і за букети квітів дякуємо правлінню села Кравани, керівництву артілі та іншим суспільним організаціям.

Сумуюча родина.

Посмертні згадки

9 жовтня 1978 р. в Любенику Рожнявського округу віддала свою душу Створителю сестра Марія ЗАВАЦЬКА.

Небіжка народилася в Любиці в 1920 р., звідки в 1947 р. виїжджає в СРСР. Через кілька років знову повернулася додому, у рідне село. Свою прадідівську Православну Церкву не зрадила ні в роках кризи 1968/1969. В цих роках відходить до Любеника, щоб звільнити квартиру для православного священика. Її любов до храму не заникла. Часто відвідує його і підбадьорює вірників.

В її особі Православна Церква втратила добру віруючу, а діти — добру матір. Заупокойні богослуження справляв настоятель приходу в Любиці Юрій Галанда 13 жовтня 1978 р.

Блаженний покой і вічная їй пам'ять!

31 березня ц. р. ввечері віддав свою душу Створителю по св. сповіді і причащанні брат Юрій ВАЦЬО на 80 році життя.

Небіжчик був довгорічним дзвонарем і помічним кантором у Рокитівцях Гуменського округу. Був глибоко віруючим християнином. Любив свій восточний обряд, свою святу православну віру. Храм він відвідував завжди, поки дозволяло здоров'я.

Був добрим чоловіком, старанним батьком і дідом своєї родини. Між вірниками в селі і на околиці був дуже улюблений. Тому прийшло його відпровадити на останню дорогу много віруючих з села і близької околиці. В його особі Православна Церква втрачає доброго і вірного віруючого чоловіка.

З спочившим розпрощався і похоронний обряд служив 3 квітня 1979 р. місцевий священик о. М. Пирхала разом з о. прот. М. Курятником.

Вічная йому пам'ять, блаженний покой!

Св. Кирил Єрусалимський про Св. Духа

Вчення-св. Кирила Єрусалимського про Святого Духа черпаємо з його прекрасних катехиз, що досі збереглися, особливо з катехизи 17, що ціла присвячена цьому вченню і становить собою особливий документ про вчення Церкви IV століття про Святого Духа.

Перш за все св. Кирил виходить з того, що про Святого Духа буде говорити на основі Священного Писанія і його традиційного розуміння, маючи на увазі раду апостола Павла, який каже, що його «І слово, й проповідь — не в словах переконливих